

Groeipunt 6-7: Stabiliteit-soepelheid

Veel mensen houden van duidelijkheid: het moet zo en niet anders.

Dat passen ze allereerst toe in de opvoeding. Als hun kind in de fout is gegaan, kan het nog zo nadrukkelijk zeggen: 'Maar ik wilde...' Zij luisteren daar niet naar: 'Daar heb ik niks mee te maken. Ik had het jou toch zo duidelijk gezegd.' Punt, uit. Hun argument is: 'Een kind moet immers structuren krijgen. Daar past het niet bij dat je uitzonderingen maakt of nuanceringen aanbrengt. Dat scheidt alleen maar onduidelijkheid.'

Die zelfde duidelijkheid willen ze ook in de kerk. Geboden zijn geboden. Je moet geen water in de wijn doen, maar geboden altijd onverkort handhaven. Ook kerkelijke afspraken zijn afspraken. Dat moeten kerkleden zich gewoon aan houden, zonder die aan te passen bij hun persoonlijke smaak.

Als zulke mensen naar het optreden van Jezus kijken, komen ze misschien wel in de war. Ogenscheinlijk zitten in dat optreden tegenstrijdigheden. Laat ik er enkele noemen, waarbij ik de teksten samenvattend in eigen woorden aanhaal.

In Matteüs 5:17-18 zegt Jezus nadrukkelijk: 'Ik ben niet gekomen om de geboden af te schaffen; de geboden blijven altijd van kracht.' Maar hiertegenover staat het verhaal uit Johannes 8:3-11. Enkele kerkelijke voorgangers kwamen op Jezus af met de mededeling: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt toen ze overspel pleegde. Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt u daarvan?' Maar hoe loopt dat af? Jezus zegt tegen die vrouw: 'Ik veroordeel je niet.'

In Matteüs 5:39,41 staat de aansporing van Jezus: 'Als iemand je op de ene wang heeft geslagen, moet je hem de andere toekeren. Als iemand je dwingt één mijl mee te lopen, loop je er twee mee.' Dus: toegeeflijk zijn. Maar als een tijd later Petrus iets verkeerd zegt, krijgt Hij te horen: 'Ga achter Mij, Satan' (Matteüs 16:23). Bepaald niet toegeeflijk dus.

En hoe fel ging Jezus niet tekeer tegen de kerkelijke leiders: 'Wee jullie' (zie Matteüs 23). Maar op Golgota bad Jezus: 'Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen' (Lucas 23:34).

Nog een voorbeeld: Het ene moment zei Jezus heel teer: 'Kom naar Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal Ik jullie rust geven' (Matteüs 11:28). Op een ander moment haalt Hij fel uit: 'Wie een van de geringen die in Mij geloven van de goede weg afbrengt, die kan maar beter met een molensteen om zijn nek in zee geworpen worden en in de diepte verdrinken' (Matteüs 18:6).

Ten slotte: tijdens zijn leven bond Jezus zijn volgelingen verschillende keren op het hart: 'Vertel het niet verder wat jullie allemaal met Mij meemaken' (zie bijvoorbeeld: Matteüs 9:30; 12:16; 16:20; Lucas 8:56). Maar op het laatst ging Hij op een ezel zitten en trok zo als koning Jeruzalem binnen, toegejuicht door de menigte (Matteüs 21:1-9).

Die tegenstrijdigheden kunnen je onzeker maken: 'Je weet bij Jezus soms totaal niet waar je aan toe bent.' Het gevolg kan zijn dat je je beperkt tot een selectie uit de Evangelieën, delen die in jouw straatje passen, met als mogelijk resultaat dat je Jezus zelf kwijtraakt.

Wat moeten we met die tegenstrijdigheden? Zijn die het gevolg van de stemming waarin Hij toevallig verkeert, zodat Hij, heel grillig, de ene keer zus reageert en de andere keer zo?

Wat aan de orde is, is dat Jezus zich door liefde liet leiden. En die liefde is niet week, waarbij alles goed is. Nee, die liefde omvat respect en trouw.

Allereerst respect voor God. Daarmee bedoel ik dat Jezus recht wilde doen aan God. Die had in het Oude Testament een programma voor Hem geschreven en had allerlei geboden doorgegeven. Daarvan zei Jezus: 'Die zijn mijn voedsel' (vergelijk Johannes 4:34). Daarom hield Hij zich daaraan. Hij was hierin dus trouw. Hij bleef zich voor God inzetten, al kostte Hem dat nachtrust, tranen, populariteit, zijn leven zelfs. Hij liet zich door niets afleiden maar hield vol.

Dat respect en die trouw gold ook mensen. Om hen respectvol recht te doen was Hij de ene keer mild en de andere keer hard, want gemeenschappelijk in zijn reactie was de vraag: 'Is wat Ik doe heilzaam voor die persoon?' Eveneens in deze relatie was Jezus trouw, waarom Hij zich voor zijn medemensen bleef inzetten, hoeveel onbegrip en haat er ook was en hoe vaak het voor Hem alleen maar geven werd. Hij verloor de moed niet maar ging door.

Door dit alles was er bij Jezus tegelijkertijd stabiliteit én soepelheid. Laten we Hem daarin navolgen. Maar hoe kunnen we dat doen? De apostel Paulus spoort ons aan dat onze liefde 'blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat u kunt onderscheiden waar het op aankomt' (Filippenzen 1:9). Dan weet je waarin je stabiel én waarin je soepel moet zijn, maar ook wannéér je dat moet zijn en hoe ver je daarin moet gaan.

Maar daarvoor hebben we de Geest van Christus nodig. Door zijn wijsheid en inzicht leren we Gods wil kennen (Kolossenzen 1:9), 'wat goed, volmaakt en Hem welgevallig is' (Romeinen 12:2). Op deze manier woont Christus als het ware in ons. Dan gaan we kijken zoals Christus keek, luisteren zoals Hij luisterde en handelen zoals Hij deed. Dat is geestelijke volwassenheid. En dan kan het niet missen of we worden, zoals Paulus zegt, 'vol van de vruchten van de gerechtigheid', te danken 'aan Christus en tot lof en eer van God' (Filippenzen 1:11).

Groeipunt 6: Stabiliteit

Bij Christus is stabiliteit aanwezig blijkens het feit dat Hij zijn boodschap telkens duidelijk en krachtig laat horen. Door zijn liefde voor God met zijn Woord verklaart Hij: 'Elke jota, elke tittel in de wet blijft van kracht' (Matteüs 5:18). Vandaar dat Hij zelf gehoorzaam was aan de wet. Vandaar ook dat Hij die overspelige vrouw weg liet gaan met de aansporing: 'Zondig vanaf nu niet meer' (Johannes 8:11). Opmerkelijk is verder hoe Jezus met een beroep op het Oude Testament telkens erop wees dat iets móest gebeuren. Om die reden reed Hij op een ezel de stad binnen en liet Hij zich ten slotte aan het kruis spijkeren. Per slot van rekening stond dat allemaal in het Oude Testament beschreven en daar hield Hij zich aan.

Uit liefde voor de mensen hield Hij hun verschillende keren voor: 'Hebben jullie niet gelezen...', en dan volgde een citaat. Daarmee maakte Jezus duidelijk: 'Die oudtestamentische woorden zijn ook voor jullie geldig. Houd je er daarom aan.'

De liefde van Jezus voor Gods Woord en voor de mensen kennende weten we dus precies wat we aan Hem hebben. Daarin is Hij zo stabiel als wat.

Laten wij Hem daarin navolgen. Gedreven door onze liefde voor God met zijn Woord mogen ook wij er sterke overtuigingen op na houden. Het is waar: daarmee maak je je niet altijd even populair. Maar het zou onvolwassen zijn als je je overtuiging vóór je zou houden of die zou aanpassen. Als je geestelijke volwassen bent, als je je laat leiden door Christus' Geest, juist dan durf je het aan gereformeerd te zijn en je daarin stabiel op te stellen. Laat ik vier thema's noemen:

De manier waarop we tegen de Bijbel aankijken

Voor ons is dat geen boek waarin mensen hun godsdienstige ideeën en ervaringen ventileren, zodat je die mag kritiseren en daarop een selectie mag toepassen wat jij voor jou geldig vindt. Als gereformeerden zien we de Bijbel als Góds Woord. Dit boek heeft dan ook gezag voor ons.

Natuurlijk, er staan tijdgebonden passages in, maar of iets tijdgebonden is bepalen wij niet zelf maar moet onze uitleg, dus het geheel van de Bijbel, duidelijk maken. Als we het over de Bijbel hebben, past daarbij dus het werkwoord gehoorzamen.

De manier waarop wij tegen de Geest aankijken

Als gereformeerden begeven wij ons niet op een smalspoor, zodat we het voornamelijk over de gáven van de Geest hebben en dan nog het liefst over de spectaculaire zoals klanktaal en gebedsgenezing.

Nadenkend over de Geest moet zijn vrucht aan de orde komen – zoals liefde, vrede, geduld, vriendelijkheid, zelfbeheersing enz. (Galaten 5:22-23) - en ook de Geest zoals Hij via het Woord werkzaam is. Maar evengoed de Geest zoals Hij in de loop van de geschiedenis ons de Bijbel heeft leren lezen, zoals kan blijken uit onze belijdenisgeschriften.

De manier waarop we aankijken tegen de wereld en de toekomst

Als gereformeerden beschouwen we onszelf niet slechts als pelgrims op doorreis. We hebben hier een taak van God gekregen; ook hebben we van Hem de ruimte gekregen om hier en nu te genieten. Op deze manier geven we Hem de eer die hem als Schepper toekomt.

Maar het hier en nu is niet het één en al. Het is alleen een voorproef van wat straks nog komt. Daar, in de toekomst, ligt onze eindbestemming.

De manier waarop we tegen de mens aankijken

Als gereformeerden erkennen we het dat wij als mensen op eigen kracht niet in staat zijn het goede te doen. Daarvoor hebben wij God nodig. Die moet het kwaad inperken. Ook moet Hij als eerste naar ons toekomen. Dat drukken wij uit met de term verbond. Daarin zit opgesloten dat wij onmachtig zijn om ons bij God in de gunst te werken. Christus moet door zijn initiatief de verbinding leggen.

Even zovele thema's die wij uit liefde voor Gods Woord met stelligheid uitdragen.

Maar we moeten Christus ook hierin navolgen dat we uit liefde voor de mensen ferme taal spreken. Het zal waar zijn: dan worden we niet altijd even aardig gevonden. Maar het zou onvolwassen zijn als we die ferme taal zouden verbloemen om zo sympathiek gevonden te worden.

Als we geestelijke volwassen zijn en ons door Christus Geest laten leiden, durven we het aan ronduit te noemen wat God afkeurt. Daarvoor kunnen we alle Tien Geboden bij langs gaan. Maar daarnaast kun je andere zaken noemen die in de Bijbel afgewezen worden, bijvoorbeeld trouwen met een niet-christen, overmatig drinken, negatieve uitspraken over allochtonen.

In dit alles moeten we persoonlijk en als kerk stabiel zijn. Dat is dan geen conservatisme of starheid, maar daarin spreekt onze liefde voor God met zijn Woord en voor de mensen. Op die manier weten kerkleden precies: 'Daarvoor gaan we. Dat is de boodschap van onze gemeente.' Dat schept helderheid. Ook hoeft er dan geen misverstand te bestaan bij gasten of buitenstaanders: 'Hiervoor staan zij.'

Groeipunt 7: Soepelheid

Gedreven door zijn liefde was Jezus de ene keer mild en de andere keer hard tegenover zijn toehoorders. Zo moeten ook wij al wikkend en wegend afwegingen maken. De inhoud van de boodschap is nu eenmaal niet hetzelfde als de toepassing van de boodschap. Populair gezegd: de soep wordt nooit zo heet gegeten als die opgediend wordt. Christus hield rekening met vier aspecten.

De omstandigheden

Denk weer aan die overspelige vrouw. De kerkleiders wilden met behulp van de wet Christus onderuit halen (zie Johannes 8:6). Christus liet zich door hen niet vangen. Vandaar dat de geschiedenis erin uitmondde dat Hij tegen de vrouw zei: 'Ik veroordeel u niet.'

Denk ook aan de kruisiging: een tijd ervoor had Jezus de leiders voorgehouden: 'Wee jullie', want toen waren waarschuwingen op hun plaats (Matteüs 23). Maar toen Hij gekruisigd werd was de situatie anders. Daarom bad Hij toen: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen' (Lucas 23:34). Ze hadden immers maar een beperkt zicht gekregen op Jezus. Vandaar dit gebed.

Op dezelfde manier moeten ook wij in onze omgang met mensen rekening houden met de omstandigheden. Denk aan samenwonen: het is niet goed te praten. Maar er is verschil in samenwonen. Vaak is er in feite voor 90% sprake van een huwelijk, doordat de desbetreffende jongeren elkaar levenslang trouw willen blijven. Daarmee moet je rekenen.

Een ander voorbeeld: echtscheiding. Natuurlijk is het niet goed als getrouwden scheiden, maar soms moet je het onder ogen zien: als deze getrouwden bij elkaar zouden blijven, zouden ze eraan kapot gaan en worden hun kinderen wel erg beschadigd.

Ten slotte een heel ander voorbeeld: in artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis wordt onderscheid gemaakt tussen ware en valse kerk. Maar we moeten niet vergeten dat dit uitgesproken is in een eeuw waarin vervolgingen plaatsvonden als je een afwijkende kerkkeus maakte. In de 21ste eeuw liggen de fronten heel anders. Dus gaan wij anders met dit onderscheid om dan in de 16de eeuw gebeurde.

Wat is dienstbaar aan iemands groei?

Omdat Christus in zijn omgang met mensen hiermee rekening hield, spoorde Hij het ene moment aan om je belager je andere wang toe te keren (Matteüs 5:39), want daarmee kon je een keten van kwaad doorbreken: 'Jij doet mij dit aan, dan zal ik jou dat aandoen, enzovoort.' En door meer dan de afgedwongen mijl mee te lopen (Matteüs 5:41) stapelde je vurige kolen op iemands hoofd.

Maar het andere moment wist Hij dat Petrus hardhandig tot de orde moest worden geroepen. Hij had een visie op het werk van Jezus die onaanvaardbaar was. Daarom moest hij op z'n nummer gezet worden (Matteüs 16:23). Pijnlijk maar wel leerzaam voor hem.

Laten wij Jezus hierin navolgen. De ene keer komt het voor dat we als kerk niet blij zijn met iemands keuzes maar toch present zijn met onze boodschap bij die persoon thuis of op diens trouwdag. Want wie weet wat die boodschap bij hem of haar doet. Een andere keer stellen we grenzen, want niet alles kan maar geduld worden. Dat stellen van grenzen is dan misschien niet prettig maar wie weet is dat voor iemand de aanleiding om alsnog tot een goede keus te komen.

De geestelijke spankracht van iemand

Dat Jezus hiermee rekening hield kan verklaren waarom Hij tegen Zacheüs geen woord zei over diens financiële wandaden. Jezus volstond ermee hem te vragen of Hij bij hem mocht eten. Maar wat een effect heeft dat niet gehad op Zacheüs. (Lucas 19:5,8). Mooi is eveneens dat Jezus geen onderzoek instelde hoe ernstig het overspel van die vrouw was en haar daar evenmin over onderhield. Hij volstond ermee tegen haar te zeggen: 'Zondig niet meer' (Johannes 8:11). Dat heeft vast effect gehad.

Evengoed daarin moeten we Jezus navolgen. Op bezoek bij mensen kan het wijs zijn hun amper aan te spreken op hun onchristelijk gedrag. Dat is dan geen kwestie van slapheid maar kan een welbewuste keus zijn om eerst maar eens stil te staan bij het abc.

Verder, we hebben als kerk beloofd ons te zullen houden aan kerkelijke afspraken. Maar soms merken kerkenraden dat die pastoraal averechts werken. Dan nemen ze de vrijheid daarvan af te wijken.

Het effect van een wandaad

Waarom Jezus' felle uitspraak over die molensteen (Matteüs 18:6)? Omdat de veroordeelde dader 'een van de geringen', een kwetsbare gelovige te na kwam. Daar had die dader vast wel een redenatie voor, maar voor Jezus was beslissend: zo iemand bracht een 'geringe' in het nauw en dat was onduldbaar.

Laten we Jezus ook daarin navolgen. Tegenwoordig is er veel aandacht voor het mishandelen of misbruiken van kinderen. Elke dader heeft vast wel z'n verhaal hoe hij hiertoe gekomen is. Beslissend is dat zo iemand verwoestend is opgetreden in het leven van een kind. Daar past geen mildheid bij.

Denk ook aan geestelijke dwang in de kerk. Die dwang kan misschien een bijbelse kleur hebben, doordat een beroep gedaan wordt op de wet. Maar tegelijk werkt dwang zo ontmoedigend, dat we er beslist geen ruimte aan mogen geven.

Zo kan duidelijk zijn: 'onderscheiden waarop het aankomt' (Filippenzen 1:10) vraagt om een verschillende aanpak: de ene keer zus, de andere keer zo. Dit werkt vast verwarrend voor wie zwart-wit denken of denken in termen van alles of niets. Die hebben wellicht het idee dat ze hun houvast kwijtraken. Maar als je geestelijk volwassen bent, als je je laat leiden door Christus' Geest, geef je elkaar de ruimte om dit soort afwegingen te maken, op zoek naar een goede balans tussen stabiliteit en soepelheid.